

LES ELECCIONS DE DIUMENGE

El moment del poble

Ara que, amb la calma de les creixences vegetals, tot just verda la cima dels plàtans de les nostres vies, un neguit, que hi contrasta, coloreja a corre-cuita i virolament els troncs d'aquells objectes venerables. Cadascun desapareix sota cinc o sis cartells que d'allí criden els electors del districte, prometent-los, pel que diuen, la felicitat municipal a canvi d'una papereta impresa. De manera que Barcelona, encara que no arriba a la sort de la terra de Xauxa, on, segons les geografies infantils, els arbres fruiten gallinets i porcellans farts, s'hi acostava força. Ciutat venturosa, on deu o dotze partits diferents es disputen la feina i la glòria de servir-la!

Aquesta vegada sí que el cos electoral no tindrà cap excusa per retreure's. Entre tants colors i matisos triables, ningú no podrà dir que hi manca el que interpreta la seva faís de pensar i de sentir. Per ésser abstinent, caldrà ésser ben difícil, i podem assegurar que el que no voti ara, ni mai: perquè mai més no trobarà millor avinentesa ni major assortit. A les eleccions municipals d'enguany hi va l'estalvi de deu anys de magatzematge forçós d'opinió ciutadana. Rarament podrem aplegar un tresor tan considerable de varietats polítiques. Aprofiteu l'ocasió, vosaltres votants, l'ocasió, que només passa un cop a la vida!

Però tingueu present, també, que tot aquest aspecte de festa major i de fira, tan alegre i variat, amaga una realitat seriosa: que l'endemà de les eleccions, Barcelona serà qui haurà de liquidar-les, amb guany o amb pèrdua, segons els casos; que la confusió és el gran enemic de la democràcia, perquè és un enemic que treballa des de dintre, i que no hi ha parlamentarisme, és a dir, que el poble no té paraula, si tots parlen alhora. És molt més important i d'eficàcia haver arribat a grans estructures amplament comprensives, que poden imposar, per la seva força, les aspiracions d'un poble, que no pas enderriar-se en una mena de subhasta de radicalismes, dins la qual, per força, la necessitat de no veure's davanter per un millor postor obliga a engegar-se a ulls clucs i prescindir del sentit de la realitat i la factibilitat. Recordeu, encara, que deu anys, per a la memòria d'una massa d'un milió de persones, potser siguin com deu milions d'anys; recordeu, tot i amb tot, aquella cursa verbal de l'any 1921, certament vergonyosa.

Vetaquí les coses que ens sembla necessàries que tinguin ben presents els nostres lectors barcelonins, caminant entre la selva d'arbres dotats de veus polítiques; car les dues armes del despotisme sempre han estat, a Espanya i arreu, la dictadura i la demagogia.

Barcelona ara cal que pronuncii el seu vot. Greus problemes d'ordre municipal es decren; importants qüestions de dret i d'ètica política es ventilen. Mai com avui s'ha pogut dir que un vot és una arma. Una arma que dispararà contra els enemics de Barcelona, o contra Barcelona mateixa.

***

Potser l'aspecte més important en aquestes eleccions serà la quantitat de votants que hi hagi. Després de set anys de dictadura, creiem de tota necessitat que tot hom, cada u pel seu partit, voti. En aquest moment tan greu per a la història del nostre poble, la major censura al règim dictatorial ha d'ésser el tant per cent de votants que acudin a les urnes. Deixar de votar és creure el poble incapaç de triar els homes que l'han de representar i contribuir, per tant, a les maniobres dictatorials d'aquells que ningú no vol, però que, malgrat això, es creuen els elegits.

***

Es gairebé impossible de fer pronòstics sobre els resultats d'aquestes eleccions. El cos electoral ha passat set anys llargs sense manifestar-se, i durant aquest temps, almenys set promocions noves han adquirit el dret de dir-hi també la seva. En aquest lapse de temps, poden haver-hi hagut molts canvis en la massa electoral i ningú, doncs, no pot dir el que passarà d'altra manera que reservant-se un ample marge de contingències. Ningú no coneix tots els sectors d'opinió, sinó un millor que els altres, i sobre aquest que coneixen fan els càlculs de possibilitats. Ara que és aventurada la pretensió de conèixer, després de set anys d'abstenció, el pensament de 200.000 votants i de la varietat d'opinions que enclouen i com reaccionaran davant les urnes.

I aquest és precisament el principal atractiu de les eleccions de diumenge, de les quals es podran treure llicons ben profitoses sobre la veritable situació del país, encara que, degut al fraccionament de les forces republicanes, caldrà comptar més pels vots obtinguts pels diferents sectors representatius que no pas pels noms elegits.

***

A part d'aquest aspecte plebiscitari, que constitueix evidentment l'interès major de

les properes eleccions, no hem d'oblidar que els elegits seran els legítims representants del poble, nomenats per aquest a fi d'administrar la ciutat. Els elegits hauran de tenir present que el seu nomenament no és un títol que se'ls atorga, sinó una representació per la qual contreen greus compromisos dels quals hauran de donar compte al poble que ha disposat en ells la seva confiança.

No cal dir la importància que té per nosaltres l'administració de Barcelona. Des de MIRADOR ens hem ocupat sovint de la creixença de la ciutat i dels problemes que l'afecten, sense cap partidisme, i hem procurat de fer arribar als nostres lectors l'interès envers aquestes coses.

Fins ara Barcelona s'ha anat fent una mica tota sola. La rapidesa de la seva creixença ha estat un obstacle per a regular-la amb una visió ampla dels seus problemes. Els fets han sobrepassat la visió dels homes que han hagut d'administrar la ciutat. Arribada ara aquesta a un grau de maduresa suficient, deixar-la sense cap esforç regulador seria imperdonable.

El nou Ajuntament, doncs, haurà d'actuar tant en el terreny de les idees com en el de les realitats. I consti que això darrer no ho creiem patrimoni d'un sol partit. La manera d'enfocar-les és el que ha de distingir les diferents tendències que representa cada partit.

Els barris obrers, la higiene de la ciutat, els problemes de comunicació entre els diversos nuclis de població, el posar a l'abast de tots els ciutadans sense excepció els serveis municipals... en una paraula, estructurar la ciutat de manera que cada u ocupi el seu lloc i tingui la sensació que viu en una ciutat que és patrimoni de tots els ciutadans, és la feina a fer.

El nou Ajuntament tindrà d'enfocar tots aquells problemes i molts més encara, tenint en compte l'estat de la ciutat després dels anys de dictadura, havent buidat les caixes amb luxes inútils i havent abandonat el que en realitat és l'ànima de la ciutat, el que li ha de donar caràcter i vida.

No envegem pas els nous regidors. La feina que hauran de dur a bon terme és ingrata i difícil. Només els desitgem que les crítiques que forçosament es produiran entorn de llur tasca siguin desapassionades.

Els Dijous — Blancs

Demagogia electoral

Parlavem l'altre dia de l'eloqüència electoral. Deiem que, en general, de la Dictadura ençà ha millorat el llenguatge dels oradors i que ja no hi ha cap home d'una mica de solvència cultural que digui *asin embarçon, aalgon, apues* i que apuntali el llenguatge amb croses innobles necessàries a l'home que no pot expressar un concepte de dues ratlles sense fatigar-vos, com els renegaires, amb una sèrie de frases fetes i de mots sense sentit.

Continuant el tema en el reduït marc de què disposem, hauríem de parlar avui de la demagogia de la major part dels oradors dels mitjans electorals. El qui escriu aquestes línies ha de confessar que és incapaç de votar, àdhuc faltant a la disciplina de partit, cap candidat que usi trucs innobles i que es lliuri a la demagogia oratòria. No vull que em governi o m'administri un bàrbar. Si ja demagogia, o és un salvatge, o m'enganya. Doncs no el voto. De l'actitud dels que pensin igual no han de venir-ne mals majors, perquè devem ésser una minoria. I si fòssim majoria, hauríem guanyat la més important de les batalles.

La situació política és presta a la demagogia electoral. El fet que el règim trontolli excita els oradors a dir les pitjors barbaritats. Tantes armes com hi ha contra qualsevol institució, sense necessitat de recórrer a excessos puerils de llenguatge. Un home intel·ligent us pot admetre sense reserves la sistemàtica del procediment d'Ekaterinemburg i, en canvi, és possible que es revolti contra una salvatjada de llenguatge. La Revolució Francesa fou precedida i preparada per un dels períodes més brillants i refinats de la literatura, per oradors impecables i per pamphletistes com Voltaire.

Mirat de prop, delata que som un poble primitiu, que hem anat molt poc a estudi, que no hem estudiat gens i que els mestres eren dolents. La major part dels catalans no sap fer una carta correcta i graciós en cap idioma. No he fet al·lusió determinada a cap partit. Denuncio una calamitat pública. Aneu a qualsevol miting, i estigueu segurs que la major part dels oradors, o són uns silvestres o creuen que el silvestre sou vos i el conjunt del públic. Ah, si hi hagués taquígrafs!

El resultat dels mitjans sembla que aconsegueixi que cada partit fundi urgentment una càtedra d'eloqüència. I la bona eloqüència no admet xarcanades, ni trucs, ni demagogia. Va de dret a la intel·ligència. I aquesta arma és molt més temible.

M. B.

MIRADOR INDISCRET

Liquidació d'un partit

La dictadura va liquidar un partit polític de Barcelona, el radical. Gairebé tots els seus adherits, que a la vegada eren funcionaris municipals, es varen inscriure a la U. P. Es clar que deien que en el fons eren tan republicans i radicals com abans i que havien ingressat en aquell organisme forçats pels caps de negociat; però no sols en pagaven les quotes, sinó que feien mèrits, contribuïen a les subscripcions organitzades per les autoritats de la dictadura i buscaven influències prop d'aquestes per anar ascendint en l'escala.

El cas del director de La Razón, Julián Clapera, no és pas un cas isolat. Tant és així, que aquest minyó feia no fa gaire la següent declaració:

—Si jo volgués donar la llista dels funcionaris que em van demanar que els ajudés a ben traspasar-se, és a dir, a aconseguir ascensos i augment de sou, no quedarien juntes municipals del partit radical de Barcelona.

La santa continuïtat

Per si no estava prou liquidat, les properes eleccions han acabat de desfer el partit radical. Quan es veié que la porta de l'Ajuntament s'anava a obrir, tothom es disposà a sacrificar-se. En Vinaixa, per continuar la seva campanya contra la Inquisició; En Domènec, perquè essent de la junta de Barcelona es considerava candidat esportiu; En Roure, perquè segons ell és el candidat de fet i de dret del districte cinquè; En Gatell, perquè no en té prou amb les pompes fúnebres i vol tastar les pompes vives... El fet és que tots han volgut anar en candidatura, i si no com a radicals ortodoxes, en qualitat de radicals dissidents.

—Es el partit de la continuïtat—deia En Callén, que torna a freqüentar els casinos polítics—, de la continuïtat de ser regidor,

Deutes municipals

La primera dissidència radical ja la produí ara fa un any En Santamaria en tornar a l'Ajuntament, quan li va tocar una finança d'alcaldia i no la volgué deixar per més que En Lerroux li exigís que la passés a l'Olivella. En Santamaria va dir que el mateix serviria la república amb una finança a la mà ell que l'Olivella. Expulsat del Partit, En Santamaria fundà el tinglado del carrer de la Portaferrisa, amb mires exclusivament electorals.

—A mi no me toma nadie el pelo—deia En Santamaria—. Si Lerroux se ha creído que soy un niño, se ha equivocado. Yo me lo debo todo a mi mismo y no hago como él, que ya va debiéndose todo a Emiliano y a Olivella.

L'esport duu a tot

La Junta Municipal del partit radical es va reunir fa deu o dotze dies al passatge Madoz. Hi havia una gran efervescència per a conèixer el manifest d'En Lerroux i per a saber els noms dels candidats. En veure que no hi havia cap ex-regidor, tret d'En Casimir Giralt, que era a l'exili, hi hagué una sorpresa general. Els ex-regidors es consideraven ofesos per aquell poc apreï demostrat a llurs serveis passats, i alguns d'ells anaren desfilant, mentre s'iniciava una violenta discussió entre els que quedaven, en el curs de la qual va sentir-se:

—Sí, sí. No hi ha més remei. Ingressaré a Acció Catalana—deia el senyor Domènec—. Em penso que En Sunyol m'ho arreglarà. Per alguna cosa tots dos som del «Barcelonès».

Les vacances d'En Regàs

El dijous de l'altra setmana vàrem sorprendre'ns de trobar En Regàs passejant per la Rambla, aturant-se de tant en tant a contemplar les revistes dels quioscos i sense discutir amb ningú.

Tractant-se d'En Regàs, el cas era extraordinari, però en arribar a casa i consultar La Publicidad, ho compreguerem tot seguit.

Aquell dia En Regàs feia vacances. Només havia de parlar en tres mitjans.

No hi haurà sorpreses

L'opinió general és que, després de tants anys de no votar, en les eleccions de diumenge hi haurà sorpreses degut al fet que votaran una sèrie de gent jove que abans no tenien vot.

Un amic nostre, però, opina tot el contrari.

—No hi haurà sorpreses—diu—, perquè tota aquesta gent jove que no havia votat mai, fan el seu debut presentant-se per regidors.

Ben mirat, això ja ho és una sorpresa, i potser la més sorprenent.

El senyor Roure

El senyor Roure, el candidat ineludible del districte cinquè, és un dels homes més populars de la barriada.

Aquesta popularitat li ve d'aquella vegada que va organitzar-se una subscripció de resultes de la qual encara hi ha industrials que rondinen.

El senyor Roure, però, demostrant una falta d'experiència sensacional, es presenta en candidatura.

Ens consta que un honrat industrial del districte va dir:

—Si no ens tornen els quartos, ho té malament.

Ara faran la pau!

El germà pròdig

A propòsit d'eleccions, anem a recordar una història retrospectiva. Fou el seu protagonista l'avi del doctor Roig i Soler, que actuava de president de mesa.

Un subjecte d'aquells que d'una hora lluny es veu que voten en fals, s'acosta a complir el seu dret ciutadà.

—Com es diu, vostè?

—Josep Roig.

—I què més?

Aquí el votant pronuncia el segon cognom del president.

En Roig s'aixeca del seu seient, afectant la més profunda emoció, i exclama:

—Com! Germà meu! Jo que et creia mort feia dotze anys! Però, on eres? D'on has sortit?

I, amb els braços oberts, corregué a abraçar-lo. No pogué complir amb aquest deure fraternal, perquè el subjecte en qüestió, corrent com si l'hagués empaitat el diable, sortí del col·legi electoral.

"Pfg...! Pfg...!"

Fent el mateix senyor de president de mesa, es presentà un home a votar.

—Com es diu?

—José P... fg...!

—¿Cómo dice?

—José P... fg...!

Ah, Josep Puig! Molt bé, home, molt bé... Aneu a trobar el cap de roda i que us ensenyi com es pronuncia el vostre cognom, i llavors torneu a venir, que podreu votar...

Candidatura MIRADOR?

A MIRADOR, que estem al marge de les lluites dels partits, ens veiem aquests dies per alguns dels nostres, ficats en plena lluita electoral. La imparcialitat a les nostres planes, però, no traïa la febre de la nostra Redacció.

Heus ací els de la casa que figuren en candidatura:

Districte VI, Màrius Gifreda; districte VII, Otó Hurtado; districte VIII, Claudi Ametlla.

D'amics en tenim d'altres, escampats per totes les candidatures; però, en la impossibilitat de desitjar el triomf a tots, perquè no som tan optimistes com el difunt diputat solidari Calvet, no cal dir com ens plauria veure els nostres tres candidats convertits en regidors pel bé de la ciutat.

FANTASIA ELECTORAL, per Apa

Estalviador i esportiu

L'àrbitre de boxa Casanoves és un dels més distingits esportius, però també, segons la fama, un dels més estalviadors.

De tant en tant, En Casanoves convida amics i amigues a fer una excursió en el seu auto, i proposa aquestes condicions, per exemple:

—Mireu, sortirem amb el meu cotxe. Us portaré el dinar i, allà on us vingui bé, baixem per menjar. Vosaltres pagueu la benzina i porteu dinar per mi. Jo ja poso el cotxe...

I, després, En Casanoves es queda tot sorprès quan a tothom li surten compromisos i l'excursió no es fa.

—No ho entenc—diu—. He convidat unes noies a fer una forada en auto i no han acceptat. A les dones cal tractar-les ben malament per anar bé.

«No pot ser!!»

Però el que més esvera l'àrbitre Casanoves és sentir parlar de la imminència de la instauració del comunisme.

—Que us ho creieu que pot venir la «repartidora»?—pregunta ingenuament.

—Ja ho crec! I ben aviat. I, quan vingui, els comptecorrentistes es trobaran que els han pres tots els diners que tenien al banc.

—Això rai—fa En Casanoves—; jo ho tinc tot en finques.

—Oh, és que els veïns deixaran de pagar-te el lloguer i es convertiran en amos de les teves cases.

Aleshores En Casanoves va obrir uns ulls com unes taronges i va dir *ex abundantia cordis*:

—No pot ser!!—diuen que l'endemà va córrer a fer-se del Sotemont.

Un nou partit polític

Mentre no es parla a penes d'altra cosa que de les eleccions municipals, ja hi ha qui pensa en les de diputats a Corts. I un dels que hi pensa és un mestre, el senyor Rufino Carpena Montesinos, autor, entre altres obres, d'un fullet, *El puchero nacional*, que ve a desenvolupar una idea que la que anys enrera feu famós el cèlebre «Escudellomètre» pels carrers de Barcelona.

El senyor Carpena, per fer conèixer les seves humanitàries idees, ha llençat sense data un periòdic, *La nueva política*, en el primer número del qual hi ha una advertència que fa:

«Este periódico sale cada quince días; pero no aparecerá nuevo número que no haya sido agotado el anterior.»

Aquest primer número conté el més important del programa de la «Nueva política Cultural, Agraria i Regional federativa» del senyor Carpena, del qual copiem amb gust els següents fragments:

«Base 30. Prohibición rigurosa sobre la poligamia, deportando a cuantos la practiquen o se dediquen a violar inocentes mujeres.»

I tampoc ens sabem estar de copiar el final:

«El hombre viejo con estas ideas nuevas, sugeridas por la experiencia y por su amor al prójimo y a la Patria, es D. Rufino Carpena Montesinos, Maestro Nacional de Barcelona, que cuenta muchos años de notables trabajos y ha logrado un prestigio notable ante el Magisterio español, quien, a pesar de sus años, levanta bandera de este nuevo partido político y se presenta como candidato de Diputado a Cortes por Barcelona, a quien deseáramos verle formando parte de un Gobierno revolucionario de buen género, así como indican las anteriores Bases, entre las cuales no figuran algunas otras ideas originales suyas, como por ejemplo, el matrimonio civil de experiencia (como si dijéramos a prueba), por etapas y años fijos, pudiendo renovarlo o reengancharse al final de cada uno a voluntad de los contrayentes. Después del tercer período de renovación o reenganche, los matrimonios se declararían definitivos e indisolubles. De esto hoy no hablamos más, porque es el asunto más original y delicado de lo expuesto en su programa por el Sr. Carpena, y además porque ello requiere capítulo aparte. Con el tiempo sabremos algunos detalles de los matrimonios de experimentación (a prueba).»

No ens faci glatir més, senyor Carpena; donin'ns aviat detalls dels matrimonis d'experimentació. Ja veu que li fem propaganda perquè esgoti el primer número i en pugui sortir aviat un altre.

Del cafè concert primitiu a les acadèmies de varietés

Caçada Barcelona d'haver d'anar tota la vida a jòc a posta de sol, com les gallines, decideix desentomir-se, esplaia-se, anar de nits. I el cafè concert que va venir per mar de Marsella o de Màlaga—d'ací dins d'un caixó de panses—, li proporcionà ocasió oportuna de fer-ho.

Va començar a funcionar gairebé clandestinament. A través d'unes quantes generacions s'acclimatà al país.

La trajectòria és la següent. Comença al *Café de les Set Portes*, passa pel de *Les Eures*, el de *Las Delicias*, per l'*Edén*, la *Buena Sombra*, l'*Alcázar*, la *Gran Peña* i acaba al *Paralel*. Als començaments és muntat a base de quadro flamenc. Al *Paralel* s'escampa com una malura. Entre un cafè, un teatre i una barraca de bunyols, s'aixeca una gàbia de cupletistes. El rètol diu: *Music-Hall*. En arribar ací, el cafè concert ja ha assolit la màxima divulgació. Anar-hi no constitueix un pecat com al principi, ans bé és un passatemp o un costum. I és en aquest moment que Barcelona acaba de donar el tomb. Ja no és la senyora menestral d'abans.

Durant la guerra s'empelta de cabaret. Balls exòtics, orquestres de negrits, la *cocó*, morfina, èter i còk-tail. Les entretingudes s'acostumen a ensumar drogues. Això, però, és d'avui. Passa el moment de confusió i el cabaret queda a un cantó; el cafè concert a un altre.

Surt del clos on vegetava i, transformat en un espectacle nomenat *Varietés*, envaeix tot Catalunya. Decendeix, en poc temps. Les cupletistes, vistes de prop, perden el lustre i tornen el cap sota l'ala, allà d'on havien sortit. Fem-ne un xic d'història.

***

Al principi el Cafè Concert—per a major claredat *Music-Hall*—era un espectacle inassequible al gros públic. Com la lògia maçònica reservada als iniciats, especialistes de la barrila, de l'anar de nits i de tenir un *enredo* d'amagat de la família.

Tenia poc o molt de pecaminós... Això, és clar, li donava to. Més aviat poc que molt. Molt menys, però, del que semblava, ensumat des de fora.

Tot i això, el cafè concert fruita d'un mal concepte envejable entre la gent menestral, entre la qual era considerat com l'antecel·la de l'infern. Els que hi concorrien eren uns dimonis.

Als seus començos l'espectacle era compost per un quadro flamenc que maniobrava dalt d'un escenari minúscul. De seguida, el xato de manzanilla sense tapes. Moixama salada, per a fer boca.

Espectacle tronat, però ple de color. Públic bigarrat, de gitanos, gent del moll, toterros, pinxos i crupiers de les cases de joc. Quan hi quèia algun senyor, que s'havia esgarriat amb l'amiga, tothom es girava a contemplar-lo i es picaven l'ullet. Per tal de fraternitzar, aquest pagava el gasto a tothom. Aleshores li treien els diners de la cartera amb xuclador. De tant en tant quèia algun home de panxa enlaire, amb un ganivet ensorrat al bell mig del melic, com una sèndria taxada. Les rivalitats polítiques de l'època—Planes i Casals i Comes i Masferrer—i la manzanilla barrejada, es manifestaven així.

D'entre tots l'*Edén* era el més distingit. Comença, com els altres, amb quadro flamenc, la *cantaora*, la *bailaora*—la més famosa fou l'Encarna, i aquell *tocaer* de mitja edat, amb els *pan* i *toros* de cotó fluix, que semblava que s'anés adormint bo i tocat, perquè torçava el coll damunt la guitarra com bressolat per la dolça remor de l'instrument—. Més tard, a més del quadro, hi afegiren les cantadores de *aïres regionals*. Eren unes dones altes, de celles espesses i negres, amb un clavell encastat a l'orella, que tenien veu d'home. Foren les primeres estrelles. La cupletista autòctona apenes existia i no tenia gens de prestigi. A l'*Edén* es veieren les primeres artistes estrangeres.

Hi havia la pastera—taula de joc—i el foyer, pels ressopos de la nit. Hom convi-

dava les artistes. Una ampolla de xampany de tres pessetes valia cinc duros i una truita a la francesa, dos. A l'*Edén* va treballar durant molts anys la famosa Cachavera. Era un dels puntals més fermes de la casa. Era el *Music-Hall* dels senyors amb cartera que s'avorrien al Liceu i se l'espolsaven al foyer del *Nano*.

A la *Buena Sombra* hi acudien els fills d'aquells. En sortir del Liceu cada u tirava

amb cabell negre, l'escapçada de monyos fou ràpida com una passa. Però les rosses s'hi resistiren molt temps.

Tothom estava, poc o molt, infestat de raquelisme. I conseqüència d'aquesta febrada sorgí un nou aspecte del cafè-concert, barreja de cine i de cupletisme adequat, propi per ésser exportat als pobles de fora: les *variétés*.

Brollaren, gairebé per miracle, un sens fi

La llitja en l'acadèmia de varietés del mestre Viladomat

pel seu cantó. Els pares pel carrer Nou, l'armilla plena; els fills cap al de Gijnol, amb el dret a la butxaca.

L'*Alcázar Español* era democràtic. Per això era el més preferit dels cansaladers, dels tenders, dels menudaires de Sans i dels soldats. S'hi trobaven com en família. Cares enllustrades de color de bistec i dits moluts com botifarres. Cadena d'or massissa a l'armilla; anells farcides de pedres. Gent una mica tova de tarannà i desconfiada. Els agradava presumir una cupletista des de la llotja, però pensaven amb angúnia en el moment de pagar. Quan tenien confiança amb la casa, regatejaven.

A la *Gran Peña*, del carrer de Sant Pau, «Las Tudelinas» hi feien de les seves. Tenien el barri estemordit i amb l'ai al cor.

Al *Paralel*, el *Gaiarre* i *Arnau*. S'hi podia anar en cos de camisa; menjar cacauets o castanyes i tirar les clòfies, com a càstig, a les cupletistes que es bellugaven amb mandra. Per dos ralets donaven una ració abundant de senyores grasses i arrugades, un vodevil esqueixat i una copa plena d'un suc negre, agre, que en deien café.

A l'*Arnau*, la «Chelito» s'hi feu popular amb *La Pulga*. Aleshores, encara era jove i maca. El públic desertava del *Gaiarre* per a veure-la. A fi d'evitar la desertació dividiren l'escenari en sis trossos. A cada un hi havien posat una cupletista despulstant-se. Ho anunciaven així: *Las 6 Pulgas trapezoides*. Hi predominava una sicalipsi que volia ésser desenfrenada i resultava innocent. Les artistes es treien la camisa com si fos una coixinera.

A l'*Edén*, la *Buena* i fins a l'*Alcázar* l'espectacle era més moderat i les dones més joves i boniques. Amb el temps a l'*Edén* posaren estrelles del país i de l'estranger. Fou el primer. Els altres hagueren de seguir l'exemple. Gràcies a això hom pogué veure la Turcy a l'*Alcázar* i la Nitta-Jo a la *Buena*. Es coneixien amb el vestit, que era gairebé nou, i que, en sortir elles, s'encenien els llums de la sala i donaven el reflector i l'orquestra preludiava una simfonia patètica. Cantaven una mica millor que les altres. De vegades feien goig.

Les del país, a més a més, eren castisses. Les estrangeres, *diseuses* o *chanteuses a grand'voix*. Les *diseuses* duïen un vestit molt curt i acampanat i feien bots, com cabretes enjogassades, per l'escenari; o dialogaven, en un francès xampurrat, amb el públic. La *chanteuse a grand'voix* apareixia repenjada en un bastidor. Anava de vellut roig amb gira, barret negre, gros com un paraigües i una ploma grisa que li quèia fins al replà de l'esquena. Cantava trossos d'òpera amb una veu manlleuada. Solia ésser una senyora opulenta, de mitja edat, que inspirava respecte. De vegades era coixa.

Heus ací el cafè concert de la primera època.

***

«La Fornarina», famosa a París, va ésser la primera cupletista que començà a establir contacte directe amb el gros públic, des de l'escenari del Tivoli vell. Els seus cuplets es popularitzaren de seguida. Avui encara hi ha qui recorda el *Sátiro* de A B C i els *Clavellitos*. Amb la «Fornarina» el cuplet passà del clos del *music-hall* al mig del carrer.

La Raquel ho continuà, més tard, des de l'escenari de l'*Arnau*. Aquest teatre tronat, ple, normalment, de públic de sub-sòl, s'omplí de senyors i va agafar, ràpidament, una popularitat enorme.

Com que la Raquel duïa els cabells tallats a la *garçonne*, moltes se'ls tallaven igual. La Raquel fou la introductora de la moda del cabell curt.

Un detall curiós. Al sector de cupletistes

d'estrelles, de sub-estrelles, de cometes i de satèl·lits i de duets, de tercets, quartets i troupes. Tots cantaven—és un dir—el repertori de la Raquel. Amb el temps, però, calgué variar el repertori. De totes maneres, durant uns quants anys, Catalunya es convertia, cada dissabte o diumenge, en un cine grandios en el qual es projectaven pel·lícules tronades i després sortia una senyora grassa, d'una certa edat, a cantar.

El pit endavant, el cap endarrera, les mans repenjades a la cintura, marcava un giravolt de faldilles ramejades i se n'anava a dins repicant de talons, de cara al públic i fent l'ullet. *Olé!*, bramava, unànime, tot el país.

Fou, justament, en sortir al carrer, en escampar-se pels pobles de fora, en posar-se a l'abast de tothom que la cupletista va perdre l'al·licient i es va esvaïr la llegenda pecaminosa que la voltava i encogava el públic.

El cafè concert, a fora, resultava d'un grotesc molt pujat de to. La cupletista, vista de prop, resultava si fa no fa una menestral. L'únic que la diferenciava d'aquesta era que duïa el rostre i els llavis farcits d'aprest.

Al principi, el poble s'hi enlluernà i es comprèn. Les *antiquèies*, l'escot, el vestit violat, l'aire esqueixat, els donava un aire picant. En familiaritzar-s'hi se'n desencantà. Aquesta és la causa de la decadència actual. Vetaci explicada la segona època del cafè-concert.

***

Encara, avui, en subsisteixen. Ja no són, però, el que eren abans. Semblen envellits. Traspunen tristeses. Fan, pobres, la viu-viu.

Però queden les acadèmies. Al carrer Nou i pels voltants. Són al capdavant d'un corredor negre, en un soterrani. Passant per aquest carrer, a mitja tarda, sentireu la remor del piano, el repicar de les castanyoles i una veueta prima que desafina. Hi ha un *tablado* arrambat a la paret i paquets de música per terra. Retrats de cupletistes i de ballarines, amb faltes d'ortografia, enganxats a les parets. I molts programes.

Allà ensenyen l'ofici; s'hi fabrica el cuplet o el ball de moda. Una de les més acreditades és la del mestre Viladomat, el qual, anys enrera, era un fabricant d'èxits. És l'autor del famós fox-trot de *Les Campanas* i del *Tango de la Cocaína*. Les cupletistes van a la seva acadèmia a repassar els cuplets; les ballarines, els balls. Es queden, si n'hi ha, les darreres novetats. El mestre Viladomat és home capaç de convertir una minyona plena de pel moix i de barbs en una estrella rutilant, solament amb un parell de lligons. Això és, tanmateix, una garantia.

Quan toca el piano ho fa d'esma, just perquè la que canta no perdi el compàs. La mira de reüll i veieu que pensa: «Encara no acaba, aquesta benicita?»

Abans sempre es trobava plena. Ara hi ha hores i fins dies de molta calma. Quan l'escolat victoriós del cuplet, treballaven quaranta vuit hores diàries en la fabricació de les primeres matèries adequades—repertori exclusiu, lletra i música—per tal de poder donar l'abast a llençar estrelles, una darrera l'altra, com aquell que llença *confetti* en passar la processó. Ara treballen tres dies a la setmana, com els rajolers.

Per altra part, de moies disposades a estrellar-se, fora d'unes quantes minyones rassagades, gairebé ja no en queden. S'han decantat vers el cinema. Somien emular la Jeanette Macdonald o la Greta Garbo. El gros públic, per la seva banda, se n'ha desinteressat del tot.

JAUME PASSARELL

L'APERITIU

Realitat i record.—Quan érem estudiants vàrem conèixer Raquel Meller; en aquella barraca del teatre Arnau, la Raquel ens havia proporcionat una frescor d'aigua de coco especialíssima; eren llimonades del país amb un polset de Catena d'un gust inesborrable. Això passava abans de la guerra; després la Raquel es va fer famosa, a Nova York el seu nom anava tan carregat de diamants com el nom dels campions de boxa. Un dia, em deia Maurice Chevalier a París, que la Raquel era la *vedette* que li havia fet una impressió més intensa. Després de la glòria i de la fortuna, Raquel Meller va tornar al seu país amb el maquillatge sòrdid i magnífic que fa plorar els sudamericans de París. Però ja no era aquella figura deliciosa i única de la barraca de l'Arnau. Ara aquesta artista ha aconseguit omplir el teatre i les seves cançons ja no ens han dit absolutament res.

Al mateix temps que Raquel amb tota l'experiència i el talent d'un gran artista, intentava fer viure una gràcia absolutament cadavèrica, Mistinguett ha volgut donar la sensació de la Mistinguett històrica, en el *Paralel*. L'espectacle és d'una tristesa sens límits, és necessària tota la pompa i tota la bona fe del Casino de París, a més a més és necessària un sopar carregat de tòfones i un optimisme a prova de bomba, per acceptar les acrobàcies i les plomes d'estruç i de caçar que porta Mistinguett en el seu guardarroba. Al *Paralel* aquestes magnificències feien un tufet romàntic de funerària.

I malgrat això, Mistinguett ens ha produït estones excel·lents; les coses més bànals, més canalles i més truculents, barrejades en les cançons d'aquesta formidable artista, tenien la qualitat d'un «chef-d'œuvre»; ara aquestes cançons ens fan tan poca gràcia com vulgare.

I no és que aquí jo parli de fets de l'any de la picor comparats amb fets actuals; parlo de deu, de quinze anys a tot estirar. Tampoc es tracta de fer constar que la Raquel i la Mistinguett ja no són dues nenes.

Primer de tot, les dames no tenen edat i les grans artistes encara menys que les altres.

A més a més, quan Mistinguett ens emocionava de debò, no ens havia fet créure que fos una col·legiala.

El que passa és que el temps corre amb una velocitat salvatge, que els gèneres es moren, que les sensacions epidèmiques són tan curtes de vida com les modes de les senyores. I no sols les sensacions epidèmiques sinó fins allò que en un moment determinat ens va semblar que era tocar amb el dit el cel.

Davant d'aquest fet tristíssim el millor és evadir-se, renunciar a les coses que un dia ens varen emocionar per la por que aquestes coses no ens decepcionin. Perquè la culpa no la tenen pas ni Raquel ni Mistinguett; la culpa tampoc la tenim nosaltres.

De vegades, pensant en exemples com aquests que acabo de remarcar, he deixat de rellegir un llibre que en certa època em va fer un efecte contundent, he deixat de passar per un determinat carrer, i no he volgut tornar a veure un determinat paisatge.

Si un cop a la vida, sigui el que sigui l'objecte que ho produeixi, podem apreciar una sensació d'aquelles que valen la pena de catalogar en els calaixos de la memòria, és millor que procurem no repetir l'experiment exacte, perquè ens exposem que la sensació sigui catastròfica. Les coses excel·lents per nosaltres, ho són sempre d'una manera relativa, depenen de tants accidents i de tantes circumstàncies...

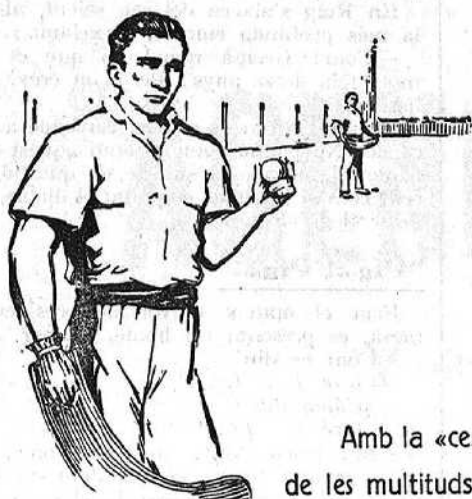
No hi hauria també alguna part de tot això en l'efecte que m'ha produït el darrer film de Charlot? Charlot fa sis anys que era per tots nosaltres l'home a part, l'artista per damunt de tots els altres artistes. Charlot havia produït en un film el màxim d'humanitat, el màxim d'humor i al mateix temps en els seus films havia donat la perfecció de conjunt a què el cinema podia aspirar.

Ara bé, Charlot és el mateix, el film d'ara potser és el millor, o potser és tan bo com el que ens hagués pogut semblar el millor; és possible que el gran públic, fascinat per la suggestió d'aquest artista, no senti les coses que jo he sentit en mirar d'una manera desapaixonada *Les llums de la ciutat*. El que jo he sentit és el següent: que d'ençà que Chaplin va donar a conèixer *El Circ*, en el món del cinema s'han produït coses noves.

S'han produït els films russos i els films alemanys de darrera hora, cito per exemple *L'àngel blau* o *La terra*; això naturalment que no té res a veure amb Charlot ni amb l'art de Charlot, però sí que té molt a veure amb nosaltres mateixos, amb la mena de drogues que necessitem els nostres sentiments, amb la nostra ambició emotiva.

El temps passa damunt de tot brutalment, d'una manera despiadada, sense contemplar a ningú. Jo no sé ben bé el que esperava ni el que volia d'aquest film de Charlot; el que sé sobre aquest cas i sobre tots els casos és que el record sempre satisfà més que la realitat.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

El pelotari

Amb la «cesta» a la mà, és el «pelotari» l'ídol de les multituds, que, àvides, omplen l'ampli frontó on ha de tenir lloc el partit viril i noble a la vegada. Tothom té fixades les seves esperances en el «seu» ídol: el seu triomf és indiscutible. Però què passarà si per casualitat sofreix en tan transcendental moment les conseqüències d'un excés d'energia en forma de mal de cap, cansament, esgotament?

No passarà res sempre que tingui al seu abast CAFIASPIRINA, el remei preferit per tots els deportistes, puix no sols elimina en temps brevíssim els dolors de qualsevol mena—mal de cap, oïda i queixals, migranya, neuràlgies, etc.—sinó que reanima i regularitza la circulació de la sang, sense afectar al cor ni als ronyons.

FONTBERNAT

SASTRE

TRAJOS MIG TEMPS
PREUS MÒDICS

CUCURULLA, 2, 1.er
BARCELONA

URODONAL

treu el dolor
de ronyons
perque
dissolt
l'àcid úric

Este sanador del
resultado obtingut amb
URODONAL en tots
els casos en que està
indicat.

DR. GONZÁLEZ RODRÍGUEZ

Catedrático de la Facultad
de Medicina de Sevilla

EL SECRET DE LES URNES

Qui guanyarà?

Al cap de vuit anys de no votar no té res d'extraordinari que unes eleccions tinguin per als barcelonins un interès de «màxima emoció», com diuen els periodistes de futbol. Després d'aquests vuit anys els termes de la qüestió han variat radicalment. Abans de la Dictadura, la lluita electoral, a Barcelona, es reduïa a un «match» entre un partit del país, la Lliga Regionalista, i el partit dels immigrants, els llerrouxistes. Quan l'Unió Monàrquica es ficava a la baralla aconseguia només fer un paper ridícul, a treure un regidor o dos i a no treure ni un diputat a Corts. Durant les eleccions legislatives que varen precedir a la Dictadura va intervenir en la lluita un altre partit, Acció Catalana. El seu candidat, Antoni Rovira i Virgili, no va sortir per la senzilla raó que estant els regionalistes i els llerrouxistes acostumats a repartir-se els llocs varen decidir establir contacte de colzes i no abandonar posicions.

Actualment, els factors que intervenen en aquestes eleccions municipals són més nombrosos. Per a ocupar cinquanta llocs es presenten 234 candidats, i els partits són quasi innombrables. No obstant, en aquesta selva política es destaquen quatre partits. D'aquests partits n'hi ha tres que són catalanistes: la Lliga Regionalista, catalanista monàrquica; Acció Catalana Republicana, catalanista republicana, com diu el seu nom; l'Esquerra Republicana i Unió Socialista, formada per republicans i els socialistes catalans, o sigui els socialistes que no accepten ordres dels seus companys de Madrid, i el radicals. Aquests radicals, o sigui els llerrouxistes, estan dividits en tres sectors: els llerrouxistes ortodoxos, dita Coalició Republicana-Socialista, aliada amb els socialistes que obeeixen Madrid; els llerrouxistes dissidents, que no han volgut obeir a Lerroux, que ordenava que no es presentés cap ex-regidor, i els llerrouxistes més dissidents, o sigui els d'En Santamaria. Però,

comptat i debatut, si arriben al Consistori representants dels tres grups és de suposar que tots se sentiran germans i que formaran un bloc respectant el dret de les iniciatives particulars.

Cap a l'extrema esquerra es presenten dos grups comunistes, els comunistes de Catalunya, o sigui el Bloc Obrer i Camperol, i els comunistes que obeeixen les ordres de Madrid.

Cap a l'extrema dreta es presenten tres o quatre carlins i alfonssins, disfressats de «catòlics-monàrquics», que compten amb l'ajut dels mauristes, centristes, carlins, pupins i albanyanistes. Encara hi ha algunes altres candidatures inclassificables, entre elles els independents monàrquics de Sant Andreu i altres de les quals no cal ni parlar perquè ni compten, encara que puguin treure algun regidor.

En realitat, han de disputar-se aquest combat quatre partits: la Lliga, Acció Catalana, l'Esquerra Republicana-Socialista i els radicals.

Qui guanyarà? Cal tenir en compte que Acció Catalana Republicana i l'Esquerra Republicana-Socialista són dos partits nous. encara que Acció Catalana Republicana no sigui ben inèdita. La varietat de partits i la incògnita de la seva força dona lloc als càlculs més contradictoris. Hem consultat persones de tots els partits, i les respostes són tan divergents que és impossible conciliar-les.

Exemples: En Manuel Sagnier, candidat de la Lliga pel districte V, ens ha donat com a probables els següents resultats: Lliga, almenys, 20; Acció, uns 15; Esquerra, potser fins a 10, i la resta per als radicals. Altres homes de la Lliga coincideixen amb aquesta opinió.

En Martí Esteve, candidat d'Acció pel districte I, ens dona el següent càlcul de probabilitats: Acció, de la qual diu que, en tots els casos, serà la minoria més important de l'Ajuntament, en tindrà de 20 a 24; la Lliga, de 11 a 14; radicals, de 7 a 8; Esquerra, de 3 a 4. En canvi, una altra personalitat d'Acció Catalana que ens prega de no donar el seu nom com a profeta, fa els següents càlculs: Acció, de 22 a 31 (majories segures: III, IV, VI i VIII; majories molt probables, al I, i possibles, al V i VII i algun pel IX). Lliga, de 9 a 12 (minories del I, III, IV, VI, VIII, i Agell, Cararac i potser Lafont, i potser un pel VII). Radicals dels tres grups, de 6 a 15 (Ullé, Santamaria, Roure, Gatell, Giral, Matutano, Sisquella, Casas Sala). Esquerra i Unió Socialista, de 0 a 3 (Aiguadé, Lluhi, Companys). Independents diversos, de 0 a 3 (un pel II i dos pel IX).

Cap dels candidats de l'Esquerra i Unió Socialista ha volgut precisar resultats. No obstant, En Joan Casanoves, candidat pel districte IX, ens diu que treuran uns 20,000 vots.

Els radicals, desunits com estan, no s'atreixeixen a fer pronòstics; no obstant, en general, insinuen que en treuran uns deu. El comunista Jordi Arquer, del Bloc Obrer i Camperol, ha dit en diversos llocs que l'Esquerra Republicana-Socialista no tindrà cap regidor i que el seu grup comunista obtindrà sis mil vots.

Val a dir que tots els profetes diuen que és massa aviat per fer profecies, i que fins dissabte no podran afinar-se una mica els càlculs. De totes maneres, el joc és entretingut.

Mirant a fora

Citroën té corda

M. André Citroën, com que és un dels homes més populars de França, ha estat objecte de tants cuplets com M. Gaston Doumergue, si més no.

Però això no li sap gens de greu, ni ha cregut mai haver-se'n de molestar.

Donant proves d'un esperit de convivència exemplar, els revuistes de París invitaren M. Citroën a presidir llur dinar anual, i el famós constructor acceptà, i no sols això, sinó que prometé recompensar amb un cotxe C4 l'autor del millor cuplet sobre els Citroën, a judici d'un jurat.

El papu de Polònia

El mariscal Pilsudski, que tot fent solitari reposava a l'illa de Madera, acabava de rebre els quatre milions de postals—duts per un torpeder polonès—que li han escrit la quixalla de les escoles en ocasió del seu aniversari, ha sortit corrents del seu retir per tornar a Polònia, abandonant el projecte d'anar a Roma a veure el Sant Pare i el Duce.

Es diu si l'acord austro-alemany és la causa d'aquest viatge precipitat, però sembla més probable que el seu motiu sigui el debat sobre la reforma de la constitució polonesa. Fins s'atribueix al mariscal aquesta frase:

«El políticam es belluga massa. Aquesta gent hauran de veure les meves botes; això els farà efecte».

Igual per tot

Mlle. Anna Quinquand, després d'un sojorn entre tribus salvatges africanes, ha obert una exposició de les escultures i dibuixos fets en el curs del seu viatge. A la inauguració assistien el ministre de les Colònies, Paul Reynaud, i l'ex-ministre André Fallières.

Davant el retrat d'un rei tot de tribu, l'expositora amplià:

—Té cent quaranta cinc dones.

—Quin acaparador!—va fer Fallières.

—Però em va confessar que li sortien molt cares—afegí la viatgera.

—Així és digne d'ésser parisenc—conclougué l'ex-ministre.

Una experiència monetària

Els teòrics de la moneda s'han lliurat a les especulacions més variades sobre l'estabilitat i la inestabilitat de la moneda. El fet que contem a continuació potser els servirà d'alguna cosa.

A la Bayerische Wald, regió bavaresa pròxima a la frontera txecoslovaca, la societat explotadora d'unes mines de lignit féu fallida i cedi per 8,000 marcs l'explotació a un dels seus enginyers. Aquest no tenia diners per prosseguir l'explotació, però era d'una societat de «fisiòcrates», gent que creuen que tota mercaderia, a la llarga, perd una part del seu valor, i, per tant, és equivocada creure que la moneda, que no és sinó un signe del valor de les mercaderies, tingui un valor constant. Partint d'aquest principi, Hebecker, l'enginyer en qüestió, proposà a uns amics seus de crear una moneda, de la qual s'imprimiren bitllets per valor de 50,000 marcs, estipulant-se al dors que no tenien cap garantia, per no infringir la llei prohibint la fabricació de moneda.

Hebecker anà a trobar els comerciants del país i els digué: «Si no accepteu els pagaments en moneda d'aquesta, quaranta famílies d'obres, clients vostres, es trobaran sense feina i hauran d'abandonar el país.» Els comerciants acceptaren, i així la mina prospera i els obrers tenen feina. Cada mes, conforme als principis dels «fisiòcrates» hom fa desaparèixer 1 % de la moneda en circulació.

Evidentment, la fe salva.

Rakhmaninoff boicotejat

L'Escola superior de música de Moscou ha invitat el Conservatori d'Estat de Leningrad a boicotejar les obres de Rakhmaninoff.

En la reunió del comitè del Conservatori, fou aprovada per unanimitat la proposició següent:

«Les obres de Rakhmaninoff reflecteixen el lamentable estat d'esperit de la petita burgesia i representen un art decadent, la influència del qual només pot ésser funesta en el moment en què té lloc una aspra lluita de classes. El Conservatori de Leningrad s'encarrega de combatre energicament la influència de l'obra de Rakhmaninoff en les escoles de música i es compromet a fer desaparèixer el nom d'aquest músic dels programes de concerts.»

Rakhmaninoff havia publicat, abans d'això, un article en el New York Times, en el qual afirmava l'existència del treball forçat en la U. R. S. S.

El mariscal Pilsudski presideix un Consell de ministres.

(Ivestia, Moscou)

VISTES DE BARCELONA

Intermezzo electoral

En tal dia com avui, els ciutadans de Barcelona estan dividits en dos grups copiosos i respectables. D'una banda, els que es presenten per regidors. De l'altra, els que no es presenten. Un cert sentit del pudor i de les conveniències democràtiques ha fet possible, després d'exemplars i nombrosos sacrificis, que el segon grup fos superior al primer. Sembla que els partits polítics s'han donat que una massa de candidats superior a la de votants, podia provocar entre el poble una legítima sorpresa i una possible desmoralització.

Gràcies a aquesta saludable iniciativa dels dirigents de la política local, s'ha aconseguit que, diumenge vinent, siguin 200,000 electors els que tinguin d'escollir entre 234 candidats. Tal com anaven les coses, era perfectament lícit de preveure un reduït panorama de 234 votants elegint entre 200,000 candidats. Sortosament, les eleccions ja són a la vora i no és fàcil que un nou partit d'esquerres surti a la palestra animat dels millors propòsits i de tres dotzenes més de candidats nous de trinxera. De manera que cal suposar que les xifres no variaran de tal com les presentem.

Cal celebrar-ho, per raons d'estadística i de comoditat.

***

Per un home que volti pels cafès, per les redaccions i per les penyes d'amics, com és el cas del que escriu aquestes ratlles, la febre electoral arriba a agafar-li unes proporcions d'obsessió. A l'hora de l'aperitiu, a la de sopar, a les dues de la matinada, hom fa un recompte entre els presents, i sempre resulta que els que van per regidor tenen majoria. Arriba un moment que resten positivament avergonyit, perquè, una de dues: o sou home d'una relació social de primíssim cartel·lo o bé un pobre infeliç que ni sou ni per candidat...

El que diem no és pas literatura. El que escriu aquestes ratlles, cada dia, de mitja tarda a mitja nit, té ocasió d'alternar amb els candidats següents: Màrius Gifreda, Duran Reinal, López Llausàs, Camps Margit, Barbey, Amadeu Vives, Sagnier, Ventalló, Casanoves, Pere Comes, Lluhi Vallescà, Joaquim Xirau, Cassanelles, Claudi Ametlla, Vicens Bernades, etc., etc. Arriba un moment que el panorama de la vida se us presenta irremediablement en la forma confusional d'un *photomontage* electoral. El paisatge urbà desapareix: els carrers ja no són carrers, sinó partícules de districte; els vostres amics ja no viuen a tal o tal banda, sinó que voten en aquella o en aquella altra secció. Us diuen:

—Ha estat bonic el partit d'aquesta tarda, al camp del Barcelona—i en lloc de preguntar qui ha guanyat, mentalment situau el camp de Les Corts al districte VII i penseu en les possibilitats electorals a base d'esport i ciutadania.

Un altre us explica:

—Quina corridassa ha fet En Bienvenida!

I la frase us suggereix que la Monumetal es troba al districte IX i que el jove Bienvenida potser no faria un mal paper com a candidat de la «Derecha Liberal Republicana»...

***

I després vénen els càlculs, els pronòstics i l'aritmètica posada al servei de la fantasia electoral. Els entesos en la matèria us passen davant dels ulls la màgia de la lògica que fa saltar com uns gossets domesticats els fantasmes de les majories i les minories. Que si la Lliga, que si l'Acció Catalana Republicana, que si les Esquerres, que si les quaranta menes de radicals...

Si no fos que la ciència dels entesos és una ciència autònoma i personal que no està mai d'acord amb la d'un altre entès, el joc de les eleccions perdria tota mena d'emoció. El meu amic Kirchner, per exemple, prestigiós elector de la Lliga, té l'especialitat del pessimisme negre aplicat indistintament a totes les candidatures. Que al quart sembla que ho té segur la Lliga? Sí, sí... El senyor Kirchner treu del fons de la seva experiència una sèrie d'arguments que fan trontollar els optimismes més desenfrenats.

Que el sisé sembla més aviat favorable a l'Acció Catalana Republicana? No us hi engresqueu massa. Hi ha seixanta tres societats que vés a saber per quin cantó es decantaran, etc., etc.

Que potser no hi ha dubtes del republicanisme de la barriada de Gràcia? Poc és qüestió de fer-s'hi il·lusions. Hi ha el prestigi del senyor Nonell, etc., etc.

Després d'escollar mitja hora el tècnic senyor Kirchner, teniu la sensació exacta

que tots, absolutament tots els candidats, no tenen altra solució que anar a l'aigua.

***

En aquestes altures, el bon periodista té un bon tema a explotar: és l'interviu amb el senyor que no es presenta per regidor. Aquest senyor fa de mal trobar, ho reconeixem, però un cop ben reconeguda aquella quarantena de pisos i aquella dotzena de tertúlies, el senyor que no es presenta per regidor us cau entre mans, alegre i confiat.

—Vostè—li diem—no té ganes d'anar a defensar els interessos de la ciutat?

—Ai, no me'n parli. Fa uns dies que no em deixen viure tranquil. Pel carrer, al despatx, a l'escala de casa meua, fins en l'interior de la família, em miren de cua d'ull, la gent m'assenyala, les senyores xiuxiuegen a la meua esquena:

—Mira-te!! No va per regidor!

I, després, tot el rosari de lamentacions: Qui ens ho havia de dir! I semblava un home tan ben vist! Vés a saber si hi ha algun punt fosc en la seva vida... Però no; sempre tenia la solució de presentar-se pels radicals!

El senyor que no es presenta per regidor va pel carrer arrambat a les parets, com en els dies de pluja, mentre els seus concitadans candidats fatxendegen pel mig de la via, treient el pit, repartint somriures i barretades.

—Cregui'm—ens diu per terminar—Quan tingui l'edat, no es deixi seduir per la popularitat; no es vulgui distingir dels altres; no vulgui passar per un original: presenti's per regidor!

***

No tothom té la sort del comte de Güell, candidat important de la Lliga, el qual es pot permetre el luxe d'abandonar la ciutat en plena febre electoral i anar a París a ensenyar postals de Barcelona als secretaris del senyor Briand.

El comte de Güell no fa mítings, no va per les cases, no visita els rectors de les parròquies del districte. Tan tranquil està pel resultat?

Un elector de la Lliga ens en dona la solució:

—Es que hi ha dues menes de candidats: els que convé ensenyar i els que convé amagar.

***

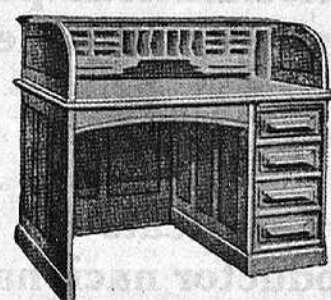
Després hi ha els que es dediquen a passar pel sedàs de la crítica corrosiva la vida pública i privada de cada un dels 234 aspirants a regidors. La collita és sempre considerable. Hom troba tots els elements necessaris per llençar, amb èxit complet, una fulla de *chantage* impressionant. Però la fulla no surt. És preferible fer una mica de xerrameca per les penyes de cafè:

—Que si aquest, allò; que si aquell, allò altre...

En mig de la llista de la bugada salta un nom particularment brillant:

—Caram! En Ribera Rovira era radical? —Naturalment! Un home que ha estat monàrquic, republicà, espanyolista, catalanista, centralista, separatista i fins portugués, per què no pot ésser, també, radical?

JOSEP MARIA PLANES

Bureaux com el present de totes mides i tamanyes des de 110 pessetes

MOBLES ALTABA

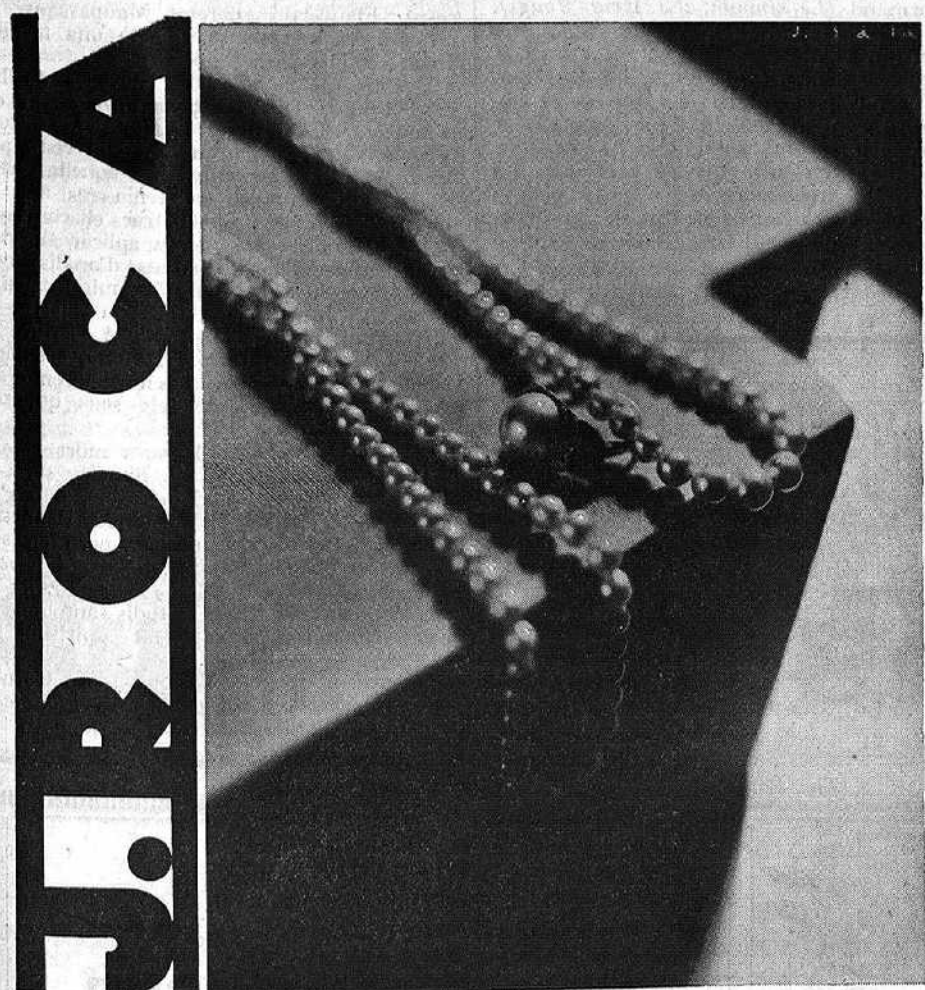
Tallers, 29, 31 i 71
Magatzem: Corts, 522 - Telèfon 17.745
BARCELONA

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers - Passatges Marítims i aeris
Viatges a "Forfait" - Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

INFORMES
I PRESSUPOSTO GRATIS

Edmonde Guy es va fer famosa perquè havia perdut un collar de perles.

Courteline féu aquest comentari: —"No hi ha cap collar de perles que, per tal d'esdevenir famós, li calgui perdre una Edmonde Guy..."

RAMBLA DEL CENTRE, 33 - PASSATGE BACARDI, 2

FEU FER ELS VOSTRES GRAVATS EN LA

Unió de Fotogravadors

Casanova, 160-162 : Telèfon 77406

LES LLETRES

ELS LLIBRES

Josep Pla, *El sistema de Francesc Pujols. Manual d'Hiparxiologia* (Llibreria Catalònia)

Abans de conèixer personalment En Pujols, ja sabia que es dedicava a buscar la veritat, i que si no l'havia trobada, ben poc li'n faltava. Aquesta feina, com es comprèn, no és curta. De tota la vida tots els filòsofs s'hi dediquen, i després de tants segles, es veu que no l'han trobada, fins que l'avenç de les ciències positives ha permès aquesta glòria a En Pujols. Quedem, doncs, que la feina havia d'ésser llarga per la seva mateixa naturalesa. En Pujols hi ha esmerçat vint-i-cinc anys, i, com que el nostre amic viu de renda i no té gran cosa més a fer sinó estudiar, és fàcil de veure que vint-i-cinc anys de la vida d'En Pujols vol dir gairebé tant com quaranta cinc de la vida d'un altre.

Jo no sé si l'ha trobada o no; ell ho assegura amb tanta fermesa, que a penes ens queda cap altre remei sinó creure-ho. A més a més, el llibre en què Josep Pla exposa el sistema de Francesc Pujols s'embrancha amb una mena de coneixements que no entren gaire en el camp usual de les meves activitats. Per tant, no puc pas assegurar, per la meua banda, que En Pujols hagi conquistat aquesta glòria tan gran per al país que l'ha vist néixer. (I ho dic així perquè En Pujols, que és un gran patriota, estima més el seu descobriment per haver-se fet a Catalunya que no pas per haver-lo fet ell.) A més a més, ben pocs profetes ho han estat en la seva pàtria i en el seu temps, i En Pujols, que sap això i té confiança en el seu sistema, no s'amoina gens perquè no el comprenquin; està tan segur de tenir la veritat, que el triomf de les seves idees no el preocupa gots: no li ve de cent ni de dos cents anys. I si això no és una prova que el clixé dels Pujols humorista és fals perquè és parcial, i que hi ha un Pujols profundament seriós, preocupat dels problemes reconeguts com a més essencials per la gent que pensa; si això no és una prova de la bona fe d'aquest home, no hi ha res a fer per convèncer un públic desvesat de les especulacions filosòfiques, per la senzilla raó que el país no produeix gaire matèria d'aquesta, i la poca que produeix és, de molts

anys ençà, més de reflex que no pas original.

Sense cap dubte, en un altre lloc de més densitat filosòfica, el llibre d'En Pla sobre el sistema d'En Pujols hauria merescut comentaris; ara que potser no haurien estat de la mena que es pensa En Pla, que en la seva darrera obra ha vingut a fer prop d'En Pujols, el paper d'Ekermann prop de Goethe (salvades totes les distàncies que calgui), i, per tant, aquest llibre gairebé ha de catalogar-se entre les obres del filòsof de Martorell i no entre les del redactor de *La Veu*.

La meua incompetència pel que fa al fons del llibre, no em permet ficar-m'hi sinó de biaix, tot esperant que els professionals de la filosofia hi diguin la seva. D'altra banda, els lectors de MIRADOR recordaran un resum d'aquesta obra, escrit pel propi Pujols, publicat en les nostres pàgines fa un parell de mesos. Essent el llibre el resum de vint-i-cinc anys de meditacions i estudis, ningú no el pot haver resumit millor que el propi autor en el curt espai d'un article de setmanari.

Pel que fa a mi, m'ha sorprès de bell antuvi la veneració de què tot d'una l'amic Pla s'ha sentit posseït envers la ciència, la mofa de la qual li havia proporcionat tema per a alguns articles humorístics. Qui sap si el fet de militar en un partit polític tan formal com la Lliga li ha infós el respecte a les assignatures més abstruses. No cal dir com totes les persones serioses celebraran aquest canvi.

Quan jo em dedicava a disciplines més o menys biològiques, vaig aprendre una pila de coses que m'han estat útils per sempre més: l'amor a la precisió entre elles. Això aplicat al llenguatge, vol dir que cada terme sigui usat per significar estrictament el que s'ha convingut universalment que signifiqui. Davant, doncs, de frases com «la fórmula general de la simbiosi nutritiva és la parasitòsi perquè no existeix cap organisme que directament o indirectament no sigui paràsit d'un altre», o «tota nutrició és un embelm», m'ha calgut reconèixer que En Pla i Le Dantec, per exemple, parlen un idioma científic diferent.

També vaig aprendre el valor de l'experimentació, i davant l'escala onto-biològica que ens presenta el llibre aquest, he suposat, encara que no s'indiqui, que es tracta d'allò que se'n diu una «hipòtesi de treball». Donem-ho per bo, mentre el resultat d'aquest treball també ho sigui. Però repeteixo que els meus limitats coneixements en la matèria no arriben a permetre'm el luxe d'una afirmació així.

Com també deuen saber els nostres lectors, perquè de molt temps que en parlem en la secció de *Mirador indiscret*, En Pujols ha fundat una nova religió. Doncs bé, el *Manual d'Hiparxiologia* compendiat per Josep Pla els farà conèixer aquesta religió, que, com la d'August Comte, es basa en les ciències positives. En Pujols creu que la conciliació de la religió i la ciència no ha estat possible fins ara, perquè, segles enrera, com volíeu conciliar-les, si la ignorància, àdhuc la dels savis, era tan gran? Ara que, és la seva, la religió que En Pujols ha conciliat amb la ciència. El fet que sigui una religió pura, és a dir, neta de moral i de sanció, fa creure al seu autor que tindrà una gran difusió. Fora insensat de fer averanys sobre aquest punt. De més verdes n'han madurat. I si no, yegis la sort de moltes doctrines teosofiques, amb les quals la d'En Pujols té un innegable parentiu, no sols de fons, sinó en la forma de deixar anar afirmacions que hi ha molta feina a demostrar científicament.

Però tot això, tinc interès a repetir-ho, no passen d'ésser acotacions marginals a un llibre que es mereix un comentari aprofundit per part de qui pugui fer-ho.

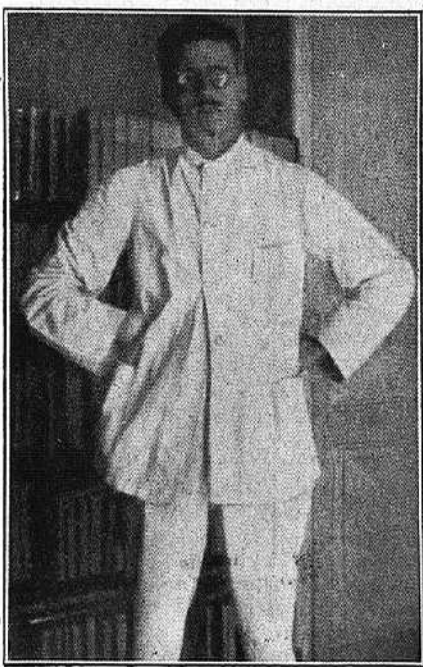
Des d'un punt de vista d'espectador dels llibres, no queda altra posició possible que la de saludar la seva aparició com el que realment és i amb el desig que matèries com les tractades en el *Manual d'Hiparxiologia* trobin en català un conreu sistemàtic i seguit.

JUST CABOT

VALORACIONS ACTUALS

El concepte de novel·la

La més ampla definició—fragment d'història possible—no precisa prou bé i potser fins i tot equivoca—l'essència del gènere novel·lístic. Repetim alguns tòpics; això no és pas massa blasmable; els tòpics tenen un interès de definició petrificada i primària. Diem: novel·la; que vol dir: cosa nova. Novel·la «que se nos ha avenzando en nuestro Reyno y usa Italian», escriu el pare Josef Valdivielso, en l'aprovació d'un llibre de Tirso de Molina, i afegeix que és «exercicio

James Joyce en la intimitat de la seva casa de París.

vituperado de unos y defendido de otros» (1677). Bé. D'això no en treiem gaire l'ajuda clara. Una cosa és precisa: l'origen italià. (Podem detallar: Boccaccio, Bandello, Sannazaro.) Però hi ha també, des de molt abans, novel·les en vers, romanços (Lancelot, Tristany, Merlin).

Bé. Tot això, com actua davant el concepte de novel·la que avui ens és familiar? Molt escassament. Hi ha dos camins paral·lels de novel·la. Un d'idealista que va dels llibres de cavalleries a les novel·les pastorils; l'altre de realista, que va des de la novel·la picaresca als quadros de costums. Però cap d'aquests camins no pot dir-se que sigui precedent immediat del nostre concepte actual de novel·la.

Es al segle passat que cristallitza el gènere, per una línia de constructors de novel·les que va des de Madame de Lafayette a Stendhal. Després de Stendhal a Zola—assistim a la resolució definitiva de tots els problemes constructius, i la novel·la pren la seva majoria d'edat. El segle XIX és el segle d'or de la novel·la.

I bé: és exactament el concepte de novel·la del segle passat el que avui té una més alta vigència?

No. Han actuat damunt d'ell consideracions estètiques diverses. Amb un criteri esquemàtic podríem reduir-les a dues: la primera és la preocupació per l'alentiment

LLIBRES per a les Belles Arts i Arts Industrials
BANYS NOUS, 5 - Telèf. 20542

de l'acció; la segona és la preocupació per a despersonalitzar i difondre la idea de protagonista. Ja veurem com, algunes vegades, aquestes dues preocupacions es contradiuen i es combaten.

Ortega i Gasset en les seves clares *Ideas sobre la novela* va precisar aquesta primera característica de la novel·la d'avui: la novel·la, gènere moroso. La novel·la és—no oblidem que, com deia Jarnés, aquest llibre és més un diagnòstic que no pas una recepta—una camera amb capacitat pels més minuciosos valentis. I, com la camera cinematogràfica, el novel·lista d'avui cerca de detallar fins a l'extrem màxim tot allò que vol enfocar. I bé: les seves preferències el porten a estudiar—i per tant a alentar—el pensament humà. No caldrà pas que justifiqui la presència de Marcel Proust o James Joyce dins aquest grup. Ambdós han arribat a la més lenta recerca de l'ànima humana i al més exacte dels anàlisis psíquics.

(Hi ha, naturalment, les excepcions que comporta sobretot la influència del cinema. Citem Blaise Cendrars i Jules Romains.)

Mentre aquesta tendència d'alentiment acostuma a pendre per base l'individu, i és una psicografia ampliada fins al darrer extrem, l'altra tendència general apuntada més amunt sembla com si defugís el sentit biogràfic reaccionant, no contra l'etopeia d'un Joyce o d'un Proust, sinó més aviat contra el sentit biogràfic de les novel·les tradicionals. Tot i no deixant el ritme epic o narratiu, la nova tendència consisteix a fer protagonista de la novel·la tot un grup de personatges, tota una classe social, o, simplement, un ambient determinat.

Ha desaparegut el respecte pel protagonista prototípic que omple les novel·les del segle XIX, de la mateixa manera com la història d'avui estudia menys els herois que les multituds.

Valle Inclán—que representa quelcom en aquesta nova tendència—ha dit una vegada que hi havia tres maneres de veure els personatges des de l'ull de l'escriptor: considerant-los superiors a ell, com fa Homer; considerant-los enfront mateix d'ell, com fa Shakespeare; i finalment, situant-los en un pla inferior. Així fan Cervantes, Quevedo i el mateix Valle Inclán. Valle Inclán juga amb els seus personatges com amb una troupe de marionetes; sense deixar-se dominar mai pels seus fills espirituals, amb un domini que ha donat extrems genials en Unamuno (Niebla) i Pirandello (Sei personaggi).

A les darreres novel·les de Valle Inclán, el personatge central no és pas una figura humana, sinó un retaule de figures agrupades a la cort espanyola d'Isabel II. Situant aquestes figures en una mateixa classe social ens donem un segon tipus de novel·la: la narració proletària—Gladkov, Zuazgoitia—, militar—Bebel, Glaeser, Sender—o rural—Lydia Seifulina.

Finalment, dins la tendència que nega la qualitat de protagonista a un sol personatge, trobem les obres que donen a l'ambient la direcció espiritual de l'acció. El teatre ha explotat preferentment aquest fil: Lenormand (Le simoun, La Dent Rouge), O'Neil (Anna Christie), Vildrac (Paquebot Tenacity), etc.

Aquestes són, a grans trets, les dues tendències que predominen al camp de la novel·lística actual. Anotem també una major preocupació formal, sobretot a les obres de la primera tendència que es presten a un joc mental treballadíssim en contraposició a les obres el ritme narratiu de les quals presuposa un estil que podríem dir-ne fluvial.

GUILLER DIAZ PLAJA

Arnold Bennett

A Anglaterra, el nom d'Arnold Bennett, quant a popularitat, venia immediatament al darrere dels de Shaw i Wells, i potser, en certs sectors de públic, era més apreciat que aquests dos, la copiosa producció dels quals sobrepassa pel que fa a la quantitat. I qui sap si aquesta és una raó de la seva inferioritat. Ell mateix, però, no donava cap importància a gran part dels seus llibres, que qualificava de *pot-boilers*, és a dir, destinats a fer bullir l'olla. Perquè Bennett ha estat un home pràctic, raonable, un treballador assidu: qui sap si precisava

Arnold Bennett, per Matt

ment li ha mancat una engruna de folia per ésser un gran novel·lista.

Nascut prop de Hanley, el 27 de maig de 1867, tota la vida volgué ésser un provincian, amb una certa afectació. Li agradava contar que no podia passejar per una ciutat com Londres, i sobretot París, sense que se li acostés un guia a oferir-li els seus serveis. Igualment deu el seu lloc en la literatura a les seves novel·les sobre la vida provinciana en les cinc ciutats que quan era petit contemplava des del turó de Toft End: «Bursley i Turnhill al nord, Hanbridge, Knype i la distant Longshaw al sud, Hanbridge i Bursley ajuntant llurs braços a l'oest». La resta—teatre, periodisme, crítica—és secundària.

Arnold Bennett no haurà estat un escriptor d'una gran imaginació, però sí un observador minuciós, els procediments novel·lístics del qual s'han comparat a un cinema al·lègit. El camp de les seves novel·les és la burgesia modesta de botiguers, funcionaris i membres de professions liberals, sense cap relleu de caràcter que en faci uns éssers excepcionals; el domini de la seva psicologia és, per tant, simple, puix que es limita a una burgesia mitjana en què el refinament és desconegut, la intel·ligència senzilla i la complexitat limitada als sentiments. Si les seves novel·les són pobres de poesia, d'imaginació i de problemes, es transparenta en elles, en canvi, el fons comú de tota una classe nombrosa i gairebé de tot un poble.

Fonamentalment anglès, derivant de Dickens i d'Eliot, Arnold Bennett, però, ha estat format en l'escola dels realistes francesos, Flaubert i sobretot Maupassant. Al més anglès dels temes, aporta una tècnica xopa d'influències europees.

Després de la sèrie de novel·les de les Cinc Ciutats, publicada, pocs anys abans de la guerra, Clayhanger i Hilda Lessways, la mateixa història d'una parella vista pel marit i per la dona, inferior a aquella sèrie. Hom cregué que ja no tenia res més a dir d'original. Per demostrar el contrari, volgué amb *Riceyman Steps* aplicar al Londres sordid els procediments d'anàlisi minuciosos que li havien reeixit amb la petita ciutat. Alt funcionari, durant la guerra, al ministeri d'Informacions, volgué escriure el seu llibre de guerra, *Lord Raingo*, ensopida novel·la de clau. I encara en seguirem d'altres, sense superar mai els seus quadros del Staffordshire.

Ara, amb motiu de la seva mort recent (28 de març), un crític ha dit que serà la prova de l'aigua i no la del foc, que s'aplicarà a la producció d'Arnold Bennett: una gran part anirà a fons, però en suraran uns quants volums: *The old wives' tale*, els ja esmentats de *Five Towns*, i, per a l'historiador, els estudis autobiogràfics, testimoni de la dualitat espiritual de la generació de l'autor.

Recordem, de passada, que Josep Carner traduí al català, i les publicà la Biblioteca Literària, algunes novel·les de Bennett.

Ja podeu adquirir la

Guia Michelin d'Espanya 1931

a la **Llibreria Catalònia**

17, Plaça de Catalunya, 17

Ha sortit el primer número de
FONOGRAFIA
REVISTA MENSUAL DE CRÍTICA DE DISCOS
I INFORMACIÓ

SUMARI DEL PRIMER NÚMERO:

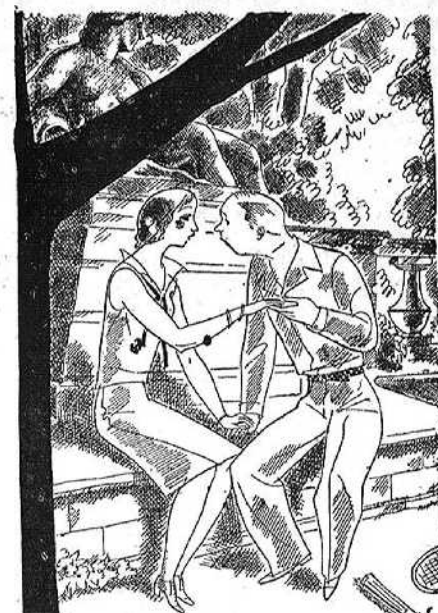
El valor social del fonògraf, per Henry Poulaille. Música orquestral i de "càmera", per Baltasar Samper. — Opera i música vocal, cors i solistes, per Joan Grau. — Opereta, sarsuela, cuplets i ballables, per Rafel Moragas. — Jazz i films sonors, per Adolfo Salazar. — Música típica i popular, per Joaquín Turina. — Diccio, per Joan Casas. — Ràdio, per Enric Calvet. — Dibuixos i fotografies

Serà una de les revistes més perfectes en el seu gènere

Preu: 0'50 ptes. Subscripció anual: 5 ptes.

Redacció i administració: Pelai, 62 - BARCELONA

NO DEIXEU DE COMPRAR-LA

—Si l'oncle em deshereta, seguiràs estimant-me, oi?

—Es clar, dona... Però això només deu ser una suposició.

(Le Rire, París)

El camell ha begut vi per tres mesos.

(Ric et Rac, París)

—No et sembla que em ve una mica estreta?

(The Passing Show, Londres)

—No es pot fumar aquí dins.

—Quina llàstima, ara que acabo d'encendre'l!

—No s'amoini, ja l'hi guardaré encès fins que vostè surti.

(Pages gaies, Yverdon)

ESPECIALITAT EN LA MIDA

Jaume I, 11
Telèf. 11655